

Malo je dežel v sodobnem svetu, ki bi doživele v burni dobi zadnjih petdesetih let take spremembe kakor Palestina. Še pred par desetletji je bila Palestina poznana svetu kot dežela biblijskih zgodb, kot nekdanja dežela starega kulturnega jugovskega ljudstva, ki pa jo je moralo že skoraj pred dva tisoč leti zapustiti in se razkropiti ter naseliti med tujci. Judovska domovina je obstojala za judovsko ljudstvo le v spominih na daljno preteklost. V dobi devetnajstega stoletja, ko je v Evropi začela rasti narodna zavest in so se povečavale razlike v jeziku in navadah med posameznimi ljudstvi, so tudi Judje začeli razmišljati o domovini, ki bi jo imeli v sedanjosti, o svoji državi, kakor so jih imeli ali kakor so se zanje borili narodi med katerimi so bili naseljeni. V takem vzdušju je nastalo zionistično gibanje, ki si je postavilo za cilj da poišče judovskemu ljudstvu domovino v sodobnem svetu. Ne preseneča, da je bila Palestina, stara domovina Judov, prva na katero so zionisti pomislili. Toda tam je tedaj vihrala zelena turška zastava s polmesecem. Z orožjem dežele ni bilo mogoče osvojiti, zato so začeli zionisti na drug način. Zionistična organizacija je začela načrtno naseljevanje Judov v Palestini in je akcijo podprla z denarjem, ki ga je nabrala med mnogimi bogatimi Judi po vsem svetu.

Ko se je začelo naseljevanje Judov je bila Palestina povsem arabska dežela. Osamljeni ostanki starega judovskega prebivalstva so živeli tu pa tam po mestih kot trgovci in obrtniki. Bili pa niso tukaj prav nič bolj številni kakor v Siriji ali Maroku. Pódeželska naselja so bila povsem arabska. Polagoma in neopazno so začeli kupovati judovski kolonisti zemljo od Arabcev, ki so jo v svoji revščini in zaostalosti brez pomislekov prodajali, saj je zaradi zaostalega načina obdelave rodila le malo. Novi kolonisti so znali to zemljo izrabiti drugače, imeli pa so zato tudi potrebna denarna sredstva. Judje, ki se sicer nikjer drugje po svetu niso lotili kmetijstva, so v Palestini krepko zgrabili za plug in lopato, pa tudi arabske delavce na svojih posestvih so naučili učinkovito delati. Ena za drugo so rasle iz tal judovske naselbine in spreminjati se je začela palestinska pokrajina. Na mesto zanikrnih arabskih njivic ječmena in pšenice so nastale velike, moderno urejene plan-taže južnega sadja, zlasti oranž in limon, pa tudi novi nasadi oljk in vinske trte in ne na zadnjem mestu umetni travniki, nasadi lucerne za živinorejo. Mnogo puste, prej marsikje sploh neobdelane zemlje so judovski kolonisti spremenili v rodovitna tla. Umetno namakanje je skupaj z umetnimi gnojili močno dvignilo rodnost, v kolikor ni v najbolj sušnih delih poljedelstvo sploh šele omogočilo. Judje so dobro izkoristili moderno orodje in načine obdelave, znali pa so smotrno izrabiti tudi prirodno okolje dežele. Judovska naselja so se držala rodovitne Saronske nižine ob obali in Ešdraelonske ravnine med Karmelsko goro in Galilejo. Podlago iz mladih pliocenskih in pleistocenskih nasipin pokriva tukaj po večini prav rodovitna prst. V gričevnato Galilejo na severu in na suhe kraške planote Judeje in Samarije judovski naseljenci niso silili. Pač pa so izrabili znatne kraške izvire ob njihovem robu za umetno namakanje ravnin. Skoraj le ob Tiberijskem jezeru je segla judovska kolonizacija tudi v veliki tektonski jarek proti kateremu se spuščajo palestinske pokrajine po večini z zelo strmim, razdrpanim robom.

Judovsko agrarno kolonizacijo je v veliki meri podpiralo upanje, da bo dobila dežela tudi politično neodvisnost. Angleška vlada je Judom že v prvi svetovni vojni obljubila, da jim bo zagotovila v Palestini njihovo narodno domovino. Po porazu Turčije, pa se angleške čete niso umaknile iz Palestine, res pa so ustvarile red v deželi in omogočile mirno naseljevanje. Ko je angleški mandat za upravo v Palestini potekel, so

Judje proglasili 15. marca 1948 neodvisnost svoje države, ki so jo s starim imenom imenovali Izrael. Arabci so se temu takoj z orožjem uprli, a Judje so hrabro vzdržali vojaški pritisk na meji, katera se je v glavnem ujemala z mejo strnjenih judovskih naselij v Palestini. Večina ozemlja bivše Palestine / 26.000 m² / je tako pripadla Izraelu. Arabcem je ostala le Judeja in Samarija, ki so ju kasneje združili z bivšo Transjordanijo v novo državo Hašemitski Jordan. Dolga prizadevanja zionistov so bila kronana z uspehom. Judje so si pridobili nazaj svojo domovino in svojo državo.

Z nastankom neodvisne države pa se je pojavila za Izrael cela vrsta novih težavnih problemov. Prvo vprašanje je bilo kam z novimi naseljenci, ki so začeli prihajati v deželo sedaj v večjem številu kot kdaj koli prej, saj ni nobena tuja sila več določevala doseljeniške kvote za vsako leto. V treh letih po osamosvojitvi se je judovsko prebivalstvo povečalo skoraj za polovico, to je več kot za pol milijona v treh letih. Leta 1922 je bilo v Palestini le še 84.000 Judov in ca 650.000 ostalih, po večini muslimanskih Arabcev, 1948 760.000, koncem leta 1950 jih je bilo 1.210.000, poleg tega pa še 140.000 arabskih muslimanov in 27.000 raznih kristjanov.

Od 15. maja 1948 do 31. decembra 1951 se je naselilo v Palestini 690.000 Judov, od tega iz ZSSR 5.000, iz Romunije 118.000, iz Poljske 106.000, iz Bolgarije 37.000, iz Madžarske 15.000, iz Češkoslovaške 119.000, iz Nemčije in Avstrije 11.000, iz Jugoslavije 8.000, iz Vel. Britanije 2.000, iz ostalih evropskih držav skupaj še 10.000. Iz Iraka se jih je priselilo 125.000, iz Jemena 45.000, iz Turčije 35.000, iz Perzije 23.000, iz Sirije in Libanona 3.000, iz Egipta 15.000, iz Libije 32.000 in iz Francoske severne Afrike 50.000.

Velik del novih doseljencev je šel na podeželje. Poljedelska kolonizacija se je okrepila na dotedanjih področjih, posegla pa je zlasti tudi na področja, ki so jih zapustili Arabci v Galileji in v tako imenovanem jeruzalemskem koridorju. Pogozdovanje in urejanje novih kulturnih teras je tu v polnem teku, podobno kot borba s sušo na rodovitnih puhličastih tleh na severu puščave Negev, kjer z umetnim namakanjem prodirajo naselja vedno dalje na jug. V nekaj letih po osamosvojitvi je nastalo toliko novih kmetijskih naselij kot prej v nekaj desetletjih. Mnoge od novih vasi so veliki zadružni kolektivi. Poleg delovnih zadrug, pa so tudi sicer druge oblike zadružništva med izraelskimi naseljenci zelo razširjene. Nova judovska naselja se že po svojem tločrtu ostro ločijo od starih, arabskih vasi. Domovi so na široko razpostavljeni sredi vrtov in nasadov drevja po pravilnih obrisih kroga, šahovnice ali ravne linije.

Del priseljencev se je usmeril tudi v mesta. Povečal se je Tel Aviv / 330.000 preb./, ki je zrasel v zadnjih petdesetih letih iz nič. To je povsem moderno mesto, s stavbami iz železobetona in stekla, širokimi ulicami in lepimi parki. Pa tudi pristanišče Hajfa / 160.000 / in nova prestolnica glavno mesto Jeruzalema / 160.000 / sta močno povečala prebivalstvo. Lahka industrija, ki se je v teh mestih lepo razvila že pred vojno, se je še precej povečala. Ker so možnosti za kmetijsko kolonizacijo omejene, mora prevzeti industrija nalogo, da daje kruh pretežne mu delu priseljencev. Razmeroma znatna industrija je sprožila tudi močno sindikalno gibanje, ki je mogočen faktor družbenega življenja v Izraelu.

Judovska kolonizacija v Palestini je prinesla v ta del Azije nov svet. Izrael je danes kakor otok moderne civilizacije sredi polfevdalnih, gospodarsko in kulturno zaostalih arabskih držav. Obstoječi pa more le, ker neprestano in obilno doteka v državo denar iz tujine, bodisi s posojili ali podporami, bodisi s privatnimi darovi, ki jih zbira zionistična organizacija.

Z izvozom dobi država le skromen del sredstev za mnogokrat večji uvoz. Oranže in južno sadje sploh so še danes vodilni predmet izvoza. Uveljavi li pa so se tudi izdelki mlade industrije, zlasti brušeni diamanti in umetni zobje. Če bi bilo na razpolago več surovin bi mogla industrija več prispevati k izvozu. Tako pa se mora usmeriti na panoge, ki zahtevajo malo surovin, toda visokokvalificirano delovno silo in dajejo velik dohodek. Usodno vpliva tudi pomanjkanje domačih energetskega virov.

Nemara najbolj pa otežkoča večji razvoj Izraela sovražnost sosednjih arabskih držav. To sili Izrael, da vzdržuje znatno oborožene sile in obenem onemogoča sodelovanje pri hidrotehničnih delih v dolini Jordana, ki bi lahko omogočila umetno namakanje več desetletij hektarjev zemlje ne le v Izraelu, temveč tudi v sosednjih državah. Že izsuševalna dela na močvirju Hule / sev. od Tiberijskega jezera / pogosto privedejo do obmejnih incidentov. Politične težave dežele po svoje povečuje dejstvo, da živi v sosednjih državah skoraj tri četrt milijona arabskih beguncev, ki tam ne najdejo prave zaposlitve in so zato vedno pripravljene sodelovati pri vsaki sovražnosti proti izraelski državi. Navzlic vsemu pa so Judje pokazali v svoji mladi državi veliko vitalnost in prilagodljivost in ta kaže, da bodo znašli in mogli še naprej vztrajati na zemlji svojih davnih prednikov, v izgubljeni, pa po tolikih stoletjih spet pridobljeni domovini.

Bohinec Marija

Aluminij v Kanadi

Ugodni relief, zadostne vodne količine in razmeroma cenena delovna sila so omogočile Kanadi gradnjo hidrocentral, s katerimi pridobivajo električno energijo po posebno nizki ceni. Tako se je mogla prav tu razviti močna industrija aluminija, dasi morajo za to potrebne surovine uvažati iz daljnih prekomorskih dežel. Najvažnejšo surovino za pridobivanje aluminija, boksit, skušajo čim bližje najdišču osušiti, da se znižajo prevozní stroški za približno 10%; če je na uporabo ceneno kurivo, ga tudi šgo. Boksiti so namreč železnati aluminijevi hidroksidi in vsebujejo kot taki tudi kemično vezano vodo; z njeno odstranitvijo se teža rude še bolj zniža. Na Jamajki si od decembra 1. 1952 pomagajo tudi s tem, da pridobivajo iz rude glinico Al_2O_3 , ki jo nato izvažajo v Kanado. V teku desetih let nameravajo dvigniti proizvodnjo na 3 milij. t; zaloge znašajo 325 milij. t 50% boksita.

Ne ve se še, ali bodo iz Surinama / Nizozemska Gvajana / in z Obale zlata izvažali boksitovo rudo v Kanado ali bodo aluminij proizvajali sami. Vsekakor imajo tu v načrtu gradnjo hidrocentral v zvezi z aluminijevo industrijo. Surinam je 1. 1952 izvozil 3 milij. t boksita, 1. 1953 verjetno še več. Zaloge boksita na Obali zlata cenijo na 300 milij. t / 53% ruda /.

Zahodna Indija / Trinidad, Puerto Rico, Haiti itd. / pripravlja odkop lateritov, prav tako tudi Britanska Gvajana, kjer rudo pridno preiskujejo. Zaloge cenijo tu na 150 milij. t / 60% ruda /.

Kanadčani so si v svojih podjetjih v vzhodni Kanadi pridobili velikih izkušenj. Vendar pa bo vse njihove doseganje tovarne že 1. 1955 prekosilo gigantsko podjetje Nečako / Netchako / pri pristanišču Kitimatu severno od Vancouvra v Britski Kolumbiji. Izdelalo bo samo toliko aluminija kakor vse ostale tovarne skupaj, saj bo z 2 milij. KS proizvajalo 500.000 t na leto / 1. 1951 je kanadska proizvodnja znašala 403.250 t, 1. 1952 450.000 t /. V Kemano - Kitimatu so samo za predhodne študije izdali milijon dolarjev. 160 km dolgo umetno jezero bo po 16 km dolgem